

Signe Riisalo
Sotsiaalkaitseminister
Sotsiaalministeerium
info@sm.ee

Teie 21.10.2021 nr 1.2-1/3348-1
Meie 14.11.2021 nr 1-12/82

Ametiühingute Keskliidu arvamus SVPS ja VAPS muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuse kohta

Austatud minister

Täname arvamuse küsimise eest soodustingimustel vanaduspensionide seaduse SVPS ja väljateenitud aastate pensioni seaduse VAPS muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse kohta. Samuti täname eelnevate kohtumiste eest valdkondlike ametiühingutega, mis on oluliselt parandanud väljatöötamiskavatsuse kvaliteeti eelnevate sarnaste dokumentidega võrreldes.

Väljatöötamiskavatsuse kvaliteedist

Siiski tuleb lugeda pealiskaudseks ja eelarvamuslikuks, uuringutele mittepõhinevaks mitmed väljatöötamiskavatsuses kirjeldatud eeldused. Esiteks, kui valitsus on pikaajalise tegevusetusega jätnud nimekirjad kaasajastamata, ei ole see legitiimne argument väita, et nimekirjad on täies ulatuses kaotanud oma aktuaalsuse. Nimekirjade täielik kaotamine omakorda ei lahenda eksisteerivaid probleeme, mida nimetatud seadused on algselt mõeldud lahendama. Eriti arvestades olukorda, et nimetatud ametites töötavate isikute olukord ei ole sageli väidetud mahus muutunud.

Loeme põhjendamatuks eelduse, et VAPS ja SVPS alusel makstavad pensionid viivad tööturult eemale suure arvu töötajaid. Seda ei võimalda makstava pensioni suurus. Eelduse kontrollimisel näeksime, et nende pensioniliikide saajatest oluline osa on jätkanud hõives, kuid oluliselt allpool oma võimete ja võimetele vastavat töötasu piiri.

Ka muudatuste eelarvemõjud on täies ulatuses läbi kaalumata. Hindame matemaatiliselt võimatuks seatud eesmärki säästa 30-40 miljonit ning peame demagoogiliseks ja vastandavaks väidet, nagu annaks VAPS ja SVPS alusel makstavate pensionide kaotamine pensionilisa keskmiselt 140 eurot kuus. Sama eesmärki täidaks riigieelarvega seotud ametialade õiglane tasustamine või enamgi veel intensiivne koordineeritud tegutsemine töökohal varitsevate terviseriskide vähendamisel ja elukestva õppe süvalaiendamisel iga töötajani.

Me ei ole jõudnud kontrollida kõiki väljatöötamiskavatsuses viidatud allikaid, kuid varasemast kogemusest sotsiaalministeeriumi sarnaste dokumentidega teame, et dokumendis toodud väide ja sellele antud viide võivad olla kardinaalses sisulises vastuolus. Hea seadusloome aluseks on teadus- ja tõenduspõhisus, mida selle väljatöötamiskavatsuse elukaugete eelarvamuslike väidete ei ole ilmselgelt suudetud täita.

Võimalik kokkulepe

Avaldame igakülgset vastuseisu väljateenitud aastate pensioni ja soodustingimustel vanaduspensionide kaotamisele kuni on sõlmitud siduv kolmepoolne kokkulepe reformi läbiviimise kohta. Kokkuleppe sõlmimine ei ole seejuures sama, mis aruteludesse kaasamine või jooksev konsulteerimine.

Reformi eesmärk kulude kokkuhoiuks on saavutatav ennekõike terviseohtude minimeerimisega töökohtades ja elukestva õppe soodustamisega. Loodame läbirääkimiste käigus leida ühiselt vajalikud kokkuhoiumehhanismid.

Kirjeldame järgmises tabelis meie poolt esindatavate valdkondade töötajate riske ja pakume lahendusi, mis osalt tõukuvad teie poolt kirjeldatud variantidest.

Väljateenitud aastate pension	Riskid	Riski maandamine
Tantsijad Lauljad Orkestrandid	Uue kvaliteetse karjääri ülesehitamise risk	Üleminekusissetulek 5 aastat Karjäärivahetusprogramm
Lennujuhid	Uue kvaliteetse karjääri ülesehitamise risk Lennuohutusrisk Tööjõupuudus	Tööandjapensioni kasutamine Üleminekusissetulek 5 aastat Karjäärivahetusprogramm Tervise tõttu vabastamine võrdsustada koondamisega
Pääste Politseinikud	Uue kvaliteetse karjääri ülesehitamise risk Ohutus töökohal, tervisekatsete mitteläbimine tööjõupuudus	Üleminekusissetulek 5 aastat Karjäärivahetusprogramm Tervise tõttu vabastamine võrdsustada koondamisega Staažitasu
Hooldus	Terviserisk Uue kvaliteetse karjääri ülesehitamise risk Tööjõupuudus	Tööst põhjustatud haiguse hüvitis, kiire menetlus Üleminekusissetulek 5 aastat Karjäärivahetusprogramm Tervise tõttu vabastamine võrdsustada koondamisega
Suurte linnade ühistransport	Tööjõupuudus Terviserisk Uue kvaliteetse karjääri ülesehitamise risk	Tööst põhjustatud haiguse hüvitis, kiire menetlus Üleminekusissetulek 5 aastat Karjäärivahetusprogramm Tervise tõttu vabastamine võrdsustada koondamisega
Soodustingimustel vanaduspension		
Mäetööstus Energeetika Põlevkivitööstus	Terviserisk Rohepöördega seotud riskid Uue kvaliteetse karjääri ülesehitamise risk	Rohepöörde erand nimekirja uuendamisega! Tööst põhjustatud haiguse hüvitis, kiire menetlus

Keemiatööstus		Üleminekusissetulek 5 aastat Karjäärivahetusprogramm Tervise tõttu vabastamine võrdsustada koondamisega
Raudtee	Terviserisk Ohutusrisk Uue kvaliteetse karjääri ülesehitamise risk	Tööst põhjustatud haiguse hüvitis, kiire menetlus Üleminekusissetulek 5 aastat Karjäärivahetusprogramm Tervise tõttu vabastamine võrdsustada koondamisega
Radioloogia, nakkushaigused tervishoius	Terviserisk Uue kvaliteetse karjääri ülesehitamise risk	Tööst põhjustatud haiguse hüvitis, kiire menetlus Üleminekusissetulek 5 aastat Karjäärivahetusprogramm Tervise tõttu vabastamine võrdsustada koondamisega

Lisame tabelis toodud mõistete selgituse:

Uue kvaliteetse karjääri ülesehitamise risk – tegu on enamasti oma valdkonnas väga nõutud spetsialistidega, kelle teeneid vajatakse viimase hetkeni täies mahus. Selle kõrvalt enesetäiendamine on seni olnud puudulik, kindlasti aga ei võimalda see õppida täiesti uut eriala ning ületades tööandjate vanuselisi eelarvamusi konkureerida tööturul inimestega, kes on uues valdkonnas juba aastaid tegutsenud.

Ohutusrisk – lennujuhtidel ja raudteelastel, samuti bussijuhtidel kasvab teatud eest alates risk oma töös eksida, aga eksimus võib olla eluohtlik reisijatele. Pakkumata inimestele sissetulekut või uut, kvaliteetset ning vähemalt samaväärselt tasustatud töökohta motiveerib see inimesi ametis jätkama eksimisrisiki realiseerumiseni.

Terviserisk – enamuses meie poolt esindatud valdkondades on töötingimused küll muutunud, kuid mitte piisavas mahus, et me saaksime tingimused lugeda tervislikeks. Muutunud ei ole näiteks lubjatootmise tehnoloogia põhiolemus ja pelgalt vibratsiooni vähendamine kaugjuhtimispuulade abil ei vähenda muid tootmise spetsiifikast tulenevaid terviseriske. Nii on ka kaevurid jätkuvalt tööl pimedas, niiskuses, halva õhuga šahtides. Raudteelased töötavad ka rasketes ilmastikuoludes nii öösel kui päeval liikudes pidevalt soojade ja külmade ruumide vahel jne. Seda loetelu võiksime jätkata.

Tööjõupuudus – valdkonnas on tugevad probleemid tööjõu värbamisel kohalikul või rahvusvaheliselt turult seoses konkurentsivõimetu palgataseme või mujal makstavate muude hüvede tõttu, sh varajase pensioni skeemid teistes riikides.

Üleminekusissetulek – uues valdkonnas tegutsema asumise toetus, mis annab võimaluse omandada vajadusel uus kõrg- või muu haridus ning praktikakogemus kuni viieaastase perioodi jooksul. Võiks olla korreleeruvalt vähenev sõltuvalt uues valdkonnas teenitavast sissetulekust.

Karjäärivahetusprogramm – Töötukassa poolt selgelt koostatud teenuste pakett karjäärivahetajatele, mis sisaldab vajalikku formaal- ja mitteformaalset õpet ning vajalikku praktikat koos adekvaatse nõustamise ja haridustee juhtimistoeaga. Väga oluline on tegelike vakantsete töökohtade olemasolu

programmis osalejale sobivas, eelkõige elukoha mõistlikus läheduses asuvas ettevõttes, arvestades ka töötuks jääja potentsiaalset keskmisest kõrgemat vanust.

Tööandjapensioni soodustamine – et kolmas pensionisammas saaks efektiivselt täita väljatöötamiskavatsuses seatud eesmärged peame vajalikuks järgnevaid muudatusi III pensionisamba regulatsioonis ja kollektiivlepingu seaduses: 1. suurendada tööandja III pensionisamba sissemaksete tulumaksu piiri, 2. kaotada tööandja III pensionisamba sissemaksetelt sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa maksmine, 3. tekitada võimalus varem pensionile minnes raha soodsamatel tingimustel kolmandast sambast kätte saada, 4. lugeda tööandja pensionimaksed kolmandasse sambasse kollektiivlepinguga kokkulepitavateks teemadeks, sh laiendatavate teemade hulka sektorileppes, 5. reguleerida kollektiivlepingu pikaajalise mõjuga punktide kaitse kollektiivlepingu ülesütlemise korral.

Tervise tõttu vabastamine võrdsustada koondamisega – sageli rakendub töötervishoiu arsti ettekirjutus ametialase tegevuse peatamiseks koheselt ja selle vaidlustamine on ebapiisavalt reguleeritud. Töötervishoiuarsti keelava otsuse saanud töötajatel puudub sel juhul igasugune kaitse etteteatamistähataja, hüvitise või töötukassa täiendava koondamishüvitise näol. Samas on inimesel vaja tervislikult keerulises olukorras ootamatult vahetada elukutset ja leida rakendumisvõimalus. Peame õigeks tervise tõttu üles öeldud lepingule rakenada töölepingu seaduses koondamisega sarnaseid tingimusi.

Rohepöörde erand – lähtuvalt rahvusvahelisest praktikast lubada rohepöördega seotud valdkondades, Ida-Virumaa olulisemates tööstustes – mäetööd, põlevkivi-, keemiatööstus ja elektrijaamad - soodusstaaži jätkuv kogumine ning varasem pensionile siirdumine, mis vähendaks ka konkurentsi olukorras, kus väga palju sarnase ettevalmistusega inimesi on sunnitud samaaegselt leidma töö täiesti uues valdkonnas ning kus kvaliteetseid vähemalt samaväärselt tasustatud töökohti piirkonnas ei pruugi üldse eksisteerida. Hindame, et ajas aeglustuv õppimisvõime, samuti alustavate ettevõtete huvi investeerida pikaajalisematesse töösuhetesse seab eakamad töötajad ebavõrdsesse positsiooni nooremate töötajatega võrreldes. Peame õigeks jätkata soodustingimustel vanaduspensioni maksmist uuendatud süsteemi alusel.

Oleme veendunud, et läbirääkimiste teel on väga tõenäoliselt võimalik koostada kõikide osapoolte huve maksimaalselt arvestav reformikava ning pikalt ja korduvalt laual olnud küsimus saab kaasaegse lahenduse. **Seega soovime antud teemadel kolmepoolsete läbirääkimiste avamist esimesel võimalusel.**

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Peep Peterson
Esimees